

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 5ης Ιουνίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Κοινωνική ασφάλιση — Κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 — Άρθρα 19, παράγραφος 1, και 20, παράγραφοι 1 και 2 — Κανονισμός (ΕΚ) 987/2009 — Άρθρο 11 — Υπήκοος κράτους μέλους που είναι ασφαλισμένος στο κράτος κατοικίας — Προσβολή από σοβαρή και αιφνίδια νόσο κατά τη διάρκεια διακοπών σε άλλο κράτος μέλος — Αναγκαστική παραμονή του στο εν λόγω δεύτερο κράτος για ένδεκα έτη λόγω της ασθένειάς του και της διαθεσιμότητας εξειδικευμένης ιατρικής περιθάλψεως κοντά στον τόπο όπου ζει — Παροχή υπηρεσιών σε είδος στο εν λόγω δεύτερο κράτος — Έννοια των όρων “κατοικία” και “διαμονή”»

Στην υπόθεση C-255/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court (Ιρλανδία), με απόφαση της 3ης Μαΐου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Μαΐου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

I

κατά

Health Service Executive,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, M. Safjan (εισηγητή), J. Malenovský, A. Prechal και K. Jürimäe, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Ιανουαρίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο I, εκπροσωπούμενος από τους F. Callanan και L. McCann, SC, καθώς και από την G. Burke, barrister, κατ' εντολήν της C. Callanan, solicitor,
- η Health Service Executive, εκπροσωπούμενη από τον S. Murphy, SC, κατ' εντολήν της Arthur Cox, solicitors,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τους A. Joyce και E. Mc Phillips, επικουρούμενους από την G. Gilmore, barrister,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Τ. Παπαδοπούλου,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Bulterman και C. Schillemans,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους D. Martin και J. Tomkin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Μαρτίου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 19, παράγραφος 1, και 20, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ L 200, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του I, Ιρλανδού υπηκόου, και της Health Service Executive (διευθύνσεως δημόσιας υγείας, στο εξής: HSE), με αντικείμενο την άρνηση της δεύτερης να του ανανεώσει εκ νέου το έντυπο E 112 για την κάλυψη των εξόδων της ιατρικής περιθάλψεως που του παρέχεται στη Γερμανία.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71

- 3 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 883/2004.
- 4 Κατά το άρθρο 91 και το άρθρο 97 του κανονισμού (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 (ΕΕ L 284, σ. 1), ο κανονισμός 883/2004 τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Μαΐου 2010, ημερομηνία από την οποία καταργήθηκε ο κανονισμός 1408/71.
- 5 Το άρθρο 1 του κανονισμού 1408/71 περιείχε τους εξής ορισμούς:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

[...]

- η) ως “κατοικία” νοείται η συνήθης διαμονή,
- θ) ως “διαμονή” νοείται η προσωρινή διαμονή·

[...]».

- 6 Το άρθρο 22 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Διαμονή εκτός του αρμοδίου κράτους — Επιστροφή ή μεταφορά κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος κατά την διάρκεια ασθενείας ή μητρότητας — Ανάγκη μεταβάσεως σε άλλο κράτος μέλος για υποβολή σε κατάλληλη θεραπεία», όριζε στην παράγραφο του 1 τα εξής:

«Ο εργαζόμενος, μισθωτός ή μη μισθωτός, ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους προϋποθέσεις για να έχει δικαίωμα παροχών, αφού ληφθούν υπ' όψη ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 18, και:

- α) του οποίου η κατάσταση απαιτεί άμεση χορήγηση παροχών κατά την διάρκεια διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους

ή

- β) ο οποίος, αφού απέκτησε το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμοδίου φορέα, έλαβε την έγκριση του φορέα αυτού να επιστρέψει στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή να μεταφέρει την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους

ή

- γ) ο οποίος έλαβε την έγκριση του αρμοδίου φορέα να μεταβεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, για να υποβληθεί στην κατάλληλη για την κατάστασή του θεραπεία,

έχει δικαίωμα:

- i) παροχών εις είδος που χορηγούνται, για λογαριασμό του αρμοδίου φορέα από το φορέα του τόπου διαμονής ή κατοικίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από το φορέα αυτόν, σαν να ήταν ασφαλισμένος σε αυτόν· η διάρκεια χορηγήσεως των παροχών αυτών διέπεται πάντως από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους·
- ii) παροχών εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από το φορέα αυτόν. Πάντως, οι παροχές αυτές δύνανται, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του αρμοδίου φορέα και του φορέα του τόπου διαμονής ή κατοικίας, να καταβάλλονται από τον τελευταίο αυτό φορέα, για λογαριασμό του πρώτου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους.»

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 574/72

- 7 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138), αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 987/2009 ο οποίος, βάσει του άρθρου του 97, τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Μαΐου 2010.
- 8 Το άρθρο 21 του κανονισμού 574/72, με τίτλο «Παροχές σε είδος σε περίπτωση διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος — Μισθωτοί άλλοι από αυτούς που αναφέρονται στο άρθρο 20 του κανονισμού εφαρμογής ή μη μισθωτοί», όριζε στην παράγραφο του 1 τα εξής:

«Για να λάβει παροχές εις είδος δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού [1408/71] [...], ο μισθωτός ή μη μισθωτός υποχρεούται να προσκομίσει στο φορέα του τόπου διαμονής βεβαίωση που να πιστοποιεί ότι έχει δικαίωμα παροχών εις είδος. Η βεβαίωση αυτή, η οποία εκδίδεται από τον αρμόδιο φορέα αιτήσεως του ενδιαφερομένου, αν είναι δυνατόν πριν από την αναχώρησή του από το έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί, αναγράφει, ιδίως αν συντρέχει

περίπτωση, την ανώτατη διάρκεια χορηγήσεως των παροχών εις είδος, όπως αυτή προβλέπεται από τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους. Αν ο ενδιαφερόμενος δεν προσκομίσει αυτή τη βεβαίωση, ο φορέας του τόπου διαμονής απευθύνεται στον αρμόδιο φορέα για να την λάβει.»

- 9 Βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72, η προβλεπόμενη στο άρθρο 80, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 διοικητική επιτροπή για την κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων υιοθέτησε υπόδειγμα πιστοποιητικού για την εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού 1408/71, ήτοι το έντυπο E 111. Το έντυπο αυτό αντικαταστάθηκε, από 1ης Ιουνίου 2004, από την ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθένειας.
- 10 Εξάλλου, η εν λόγω διοικητική επιτροπή υιοθέτησε υπόδειγμα πιστοποιητικού για την εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο γ', σημείο i, του κανονισμού 1408/71, ήτοι το έντυπο E 112. Το έντυπο αυτό αντικαταστάθηκε, από 1ης Μαΐου 2010, από το έντυπο S 2.

Ο κανονισμός 883/2004

- 11 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3 και 15 του κανονισμού 883/2004 έχουν ως εξής:

«(3) Ο [κανονισμός 1408/71] τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με διάφορες ευκαιρίες, προκειμένου να ληφθούν υπόψη όχι μόνον οι εξελίξεις σε κοινοτικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων του Δικαστηρίου, αλλά και οι αλλαγές της νομοθεσίας, σε εθνικό επίπεδο. Οι παράγοντες αυτοί συνέτειναν ώστε οι κοινοτικοί κανόνες συντονισμού να καταστούν περίπλοκοι και μακροσκελείς. Κατά συνέπεια, είναι θεμελιώδους σημασίας να αντικατασταθούν οι εν λόγω κανόνες και, παράλληλα, να εκσυγχρονισθούν και να απλουστευθούν, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων.

[...]

(15) Τα πρόσωπα που διακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας είναι ανάγκη να υπάγονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας ενός μόνον κράτους μέλους, ώστε να αποφεύγεται η συρροή των εφαρμοστέων εθνικών νομοθεσιών και οι περιπλοκές που είναι δυνατόν να προκύψουν από αυτήν.»

- 12 Το άρθρο 1 του κανονισμού 883/2004, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[...]

ι) “κατοικία”: ο τόπος στον οποίο διαμένει συνήθως ένα πρόσωπο·

ια) “διαμονή”: η προσωρινή διαμονή·

[...]

κβα) “παροχές σε είδος” σημαίνει:

- i) για τους σκοπούς του τίτλου III, κεφάλαιο 1 (παροχές ασθένειας, παροχές μητρότητας και ισοδύναμες παροχές πατρότητας) παροχές σε είδος που προβλέπονται δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους και προορίζονται για τη χορήγηση, διάθεση, άμεση καταβολή ή απόδοση του κόστους της ιατρικής περίθαλψης καθώς και των προϊόντων και υπηρεσιών που συνδέονται με την εν λόγω περίθαλψη. Ο όρος περιλαμβάνει τις παροχές σε είδος στο πλαίσιο μακροχρόνιας φροντίδας,

[...]».

- 13 Το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στον τίτλο II του κανονισμού αυτού, ο οποίος επιγράφεται «Προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας», προβλέπει στις παραγράφους του 1 και 3 τα εξής:

«1. Τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός υπάγονται στη νομοθεσία ενός και μόνον κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τον παρόντα τίτλο.

[...]

3. Με την επιφύλαξη των άρθρων 12 έως 16:

- α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε κράτος μέλος, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους·
- β) ο δημόσιος υπάλληλος υπάγεται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η υπηρεσία που τον απασχολεί·
- γ) το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει παροχές ανεργίας σύμφωνα με το άρθρο 65, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους·
- δ) το πρόσωπο που καλείται ή καλείται εκ νέου να εκτελέσει στρατιωτική θητεία ή πολιτική υπηρεσία σε κράτος μέλος, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους·
- ε) οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, στο οποίο δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των στοιχείων α) έως δ), υπάγεται στη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων του παρόντος κανονισμού που του εξασφαλίζουν παροχές δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσότερων άλλων κρατών μελών.»
- 14 Τα άρθρα 19 και 20 του ίδιου κανονισμού περιλαμβάνονται στον τίτλο III του κανονισμού αυτού, ο οποίος επιγράφεται «Ειδικές διατάξεις σχετικά με τις διάφορες κατηγορίες παροχών», και αποτελούν μέρος του κεφαλαίου 1 του τίτλου αυτού, περί παροχών ασθένειας, μητρότητας και ισοδύναμων παροχών πατρότητας.
- 15 Το άρθρο 19 του κανονισμού 883/2004, το οποίο επιγράφεται «Διαμονή εκτός του αρμόδιου κράτους μέλους», ορίζει στην παράγραφο του 1 τα εξής:

«[...] ο ασφαλισμένος και τα μέλη της οικογένειάς του που διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο, δικαιούνται τις παροχές σε είδος που καθίστανται ιατρικά αναγκαίες κατά τη διάρκεια της διαμονής τους, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των παροχών και η αναμενόμενη διάρκεια της διαμονής. Οι παροχές αυτές χορηγούνται για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα από τον φορέα του τόπου διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας που αυτός εφαρμόζει, ως εάν οι ενδιαφερόμενοι ήταν ασφαλισμένοι δυνάμει της νομοθεσίας αυτής.»

- 16 Το άρθρο 20 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Ταξίδι με σκοπό τη λήψη παροχών σε είδος - Έγκριση για την υποβολή σε κατάλληλη θεραπεία εκτός του κράτους μέλους κατοικίας», ορίζει στις παραγράφους του 1 και 2 τα εξής:

«1. Εκτός αν άλλως προβλέπεται στον παρόντα κανονισμό, ο ασφαλισμένος που μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να του χορηγηθούν παροχές σε είδος κατά τη διάρκεια της διαμονής του, πρέπει να ζητήσει έγκριση από τον αρμόδιο φορέα.

2. Ο ασφαλισμένος, ο οποίος λαμβάνει την έγκριση του αρμόδιου φορέα για να μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να υποβληθεί στην κατάλληλη για την κατάστασή του θεραπεία, λαμβάνει παροχές σε είδος που χορηγεί, για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα, ο φορέας του τόπου διαμονής, σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας που εφαρμόζει, ως εάν ήταν ασφαλισμένος δυνάμει της νομοθεσίας αυτής. Η έγκριση πρέπει να χορηγείται εφόσον η εν λόγω θεραπεία περιλαμβάνεται στις παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ο ενδιαφερόμενος και μια τέτοια θεραπεία δεν είναι δυνατόν να του παρασχεθεί εντός χρονικού διαστήματος ιατρικά αιτιολογημένου, αφού ληφθούν υπόψη η τρέχουσα κατάσταση της υγείας του και η πιθανή εξέλιξη της ασθένειάς του.»

Ο κανονισμός 987/2009

17 Κατά την αιτιολογική σκέψη 11 του κανονισμού 987/2009:

«Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργάζονται για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους κατοικίας των προσώπων έναντι των οποίων ισχύουν ο παρών κανονισμός και ο κανονισμός [...] 883/2004 και, σε περίπτωση ύπαρξης διαφοράς, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους όλα τα σχετικά κριτήρια για την επίλυση αυτού του ζητήματος. Τα κριτήρια μπορούν να λαμβάνουν υπόψη και τα κριτήρια που αναφέρονται στα οικεία άρθρα του παρόντος κανονισμού.»

18 Το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Στοιχεία για τον προσδιορισμό της κατοικίας», έχει ως εξής:

«1. Σε περίπτωση διάστασης απόψεων μεταξύ των φορέων δύο ή περισσότερων κρατών μελών σχετικά με τον προσδιορισμό της κατοικίας ενός προσώπου για το οποίο εφαρμόζεται ο [κανονισμός 883/2004], οι φορείς αυτοί προσδιορίζουν με κοινή συμφωνία το κέντρο των συμφερόντων του εν λόγω προσώπου, βάσει συνολικής αξιολόγησης όλων των διαθέσιμων πληροφοριών που αφορούν συναφή στοιχεία, στα οποία μπορούν να περιλαμβάνονται ανάλογα με την περίπτωση:

- α) η διάρκεια καθώς και η συνεχής παρουσία στην επικράτεια των σχετικών κρατών μελών·
- β) η κατάσταση ενός προσώπου, στην οποία περιλαμβάνονται:
  - i) η φύση και τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της ασκούμενης δραστηριότητας, και ιδίως ο τόπος όπου ασκείται συνήθως η δραστηριότητα, η σταθερότητα της δραστηριότητας, και η διάρκεια της τυχόν σύμβασης εργασίας,
  - ii) η οικογενειακή κατάσταση και οι οικογενειακοί δεσμοί του,
  - iii) η άσκηση τυχόν μη αμειβομένων δραστηριοτήτων,
  - iv) στην περίπτωση σπουδαστών, η πηγή των εισοδημάτων τους,
  - v) οι συνθήκες στέγασής του, και ειδικότερα ο βαθμός μονιμότητάς [της],
  - vi) το κράτος μέλος όπου θεωρείται ότι βρίσκεται η φορολογική κατοικία του προσώπου.

2. Εάν η εφαρμογή των διαφόρων κριτηρίων βάσει συναφών στοιχείων όπως αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν επιτρέπει στους σχετικούς φορείς να καταλήξουν σε συμφωνία, η βούληση του προσώπου, όπως προκύπτει από αυτά τα στοιχεία και τις περιστάσεις, και ιδίως οι λόγοι που το οδήγησαν στην απόφαση να μετακινηθεί, θεωρούνται καθοριστικά για τον προσδιορισμό του πραγματικού κράτους μέλους κατοικίας του.»

- 19 Κατά το σημείο 5 της αποφάσεως H1, της διοικητικής επιτροπής για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, της 12ης Ιουνίου 2009, σχετικά με το πλαίσιο για τη μετάβαση από τους κανονισμούς του Συμβουλίου 1408/71 και 574/72 στους κανονισμούς του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 883/2004 και 987/2009 και την εφαρμογή αποφάσεων και συστάσεων της διοικητικής επιτροπής για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης (ΕΕ 2010, C 106, σ. 13):

«Τα απαραίτητα έγγραφα για την εφαρμογή των κανονισμών [...] 1408/71 και [...] 574/72 (δηλαδή, τα έντυπα E, οι ευρωπαϊκές κάρτες ασφάλισης ασθένειας και τα προσωρινά πιστοποιητικά αντικατάστασης) που εκδίδονται από τους αρμόδιους φορείς, τις αρχές και άλλους οργανισμούς των κρατών μελών πριν [από] την έναρξη ισχύος των κανονισμών [...] 883/2004 και [...] 987/2009 εξακολουθούν να είναι έγκυρα {παρά το γεγονός ότι οι παραπομπές σχετίζονται με τους κανονισμούς [...] 1408/71 και [...] 574/72} και λαμβάνονται υπόψη από τους φορείς, τις αρχές και άλλους οργανισμούς των κρατών μελών, ακόμη και μετά την πάροδο αυτής της ημερομηνίας, μέχρι να παρέλθει η ημερομηνία λήξης των συγκεκριμένων εγγράφων ή μέχρι αυτά να ανακληθούν ή να αντικατασταθούν από τα έγγραφα που εκδίδονται ή κοινοποιούνται δυνάμει των κανονισμών [...] 883/2004 και [...] 987/2009.»

- 20 Κατά το σημείο 6, η εν λόγω απόφαση εφαρμόζεται από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 987/2009, δηλαδή από 1ης Μαΐου 2010.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 21 Από την απόφαση περί παραπομπής και από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι ο I είναι Ιρλανδός υπήκοος, 56 ετών, ο οποίος έχει εργαστεί τόσο στην Ιρλανδία όσο και στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 22 Τον Αύγουστο του 2002 και ενώ κατοικούσε στην Ιρλανδία, ο I μετέβη στη Γερμανία για διακοπές με τη σύντροφό του B, ρουμανικής ιθαγένειας. Κατά τη διάρκεια αυτών των διακοπών, ο I εισήχθη επειγόντως στην Universitätsklinikum Düsseldorf (Γερμανία), όπου διαγνώστηκε ότι έπασχε από τη σπάνια νόσο αμφίπλευρο έμφρακτο του εγκεφαλικού στελέχους. Ο I πάσχει έκτοτε από σοβαρή τετραπληγία και απώλεια των κινητικών λειτουργιών.
- 23 Λίγο μετά την προσβολή από τη νόσο αυτή, διαγνώστηκε γενετική μετάλλαξη με βλαπτική επίδραση στη σύνθεση του αίματος του I. Επιπροσθέτως, μετά την έναρξη της κύριας δίκης, διαγνώστηκε ότι πάσχει από καρκίνο, για τον οποίο υποβάλλεται, επίσης, σε θεραπεία.
- 24 Λαμβανομένης υπόψη της σοβαρής καταστάσεως της υγείας του, ο I τελεί από τον Αύγουστο του 2002 υπό παρακολούθηση και τη διαρκή παροχή περιθάλψεως από τους ειδικευμένους γιατρούς της Universitätsklinikum Düsseldorf. Είναι μόνιμα καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο. Αφότου εξήλθε από το νοσοκομείο το έτος 2003, ο I ζει στο Düsseldorf μαζί με τη B, η οποία τον φροντίζει. Διαμένουν σε μισθωμένο διαμέρισμα, το οποίο είναι κατάλληλα διαμορφωμένο για τη χρήση αναπηρικού αμαξιδίου.
- 25 Ο I ζήτησε από τον Ιρλανδό Υπουργό Κοινωνικής Προστασίας να του χορηγήσει αναπηρικό επίδομα, αίτημα το οποίο αρχικώς απορρίφθηκε με το αιτιολογικό ότι δεν είχε τη συνήθη διαμονή του στην Ιρλανδία. Το 2008 κίνησε ένδικη διαδικασία, η οποία κατέληξε σε συμφωνία. Ο ανωτέρω Υπουργός επανεξέτασε, συνεπώς, την απόφασή του και δέχθηκε το αίτημα του I, ο οποίος λαμβάνει το εν λόγω επίδομα από την ημερομηνία αυτή. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το συγκεκριμένο επίδομα πρέπει να θεωρηθεί παροχή σε χρήμα, την οποία, δυνάμει των κανονισμών της Ένωσης στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, η Ιρλανδία μπορεί νομίμως να χορηγεί μόνο στα πρόσωπα που κατοικούν στο εν λόγω κράτος μέλος.

- 26 Ο I λαμβάνει, επίσης, μικρή επαγγελματική σύνταξη, η οποία χορηγείται από το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας λόγω της προγενέστερης εργασίας του στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Δεν λαμβάνει κανένα επίδομα και καμία άλλη παροχή από τη Γερμανία.
- 27 Από την πλευρά της η Β, η οποία εργάστηκε στη Γερμανία, αποδέχθηκε την απόλυσή της κατά τη διάρκεια του έτους 2004 για να φροντίζει πλήρως τον I. Έλαβε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επίδομα ανεργίας. Περαιτέρω, κατά το αιτούν δικαστήριο, ζήτησε να λάβει επίδομα μέριμνας αναπήρου, το οποίο βαρύνει στη Γερμανία την ασφάλιση ασθενείας του περιθαλπούμενου προσώπου. Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε για τον λόγο ότι ο I είναι κάτοικος Ιρλανδίας και δεν υπάρχει πρόβλεψη στο ιρλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για τη χορήγηση τέτοιου επιδόματος.
- 28 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο I, καίτοι είναι βαθύτατα ευγνώμων προς το γερμανικό σύστημα ιατρικής περιθάλψεως, είναι αναγκασμένος να ζει στη Γερμανία λόγω της καταστάσεως της υγείας του και της ανάγκης υποβολής του σε διαρκή θεραπεία. Συναφώς, το εν λόγω δικαστήριο διαπιστώνει τους χαλαρούς δεσμούς που ανέπτυξε ο I με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Δεν έχει τραπεζικό λογαριασμό στη Γερμανία ούτε είναι ιδιοκτήτης ακινήτου στο εν λόγω κράτος μέλος, αλλά διατηρεί λογαριασμό σε ιρλανδική τράπεζα και βρίσκεται σε τακτική επικοινωνία με τα δύο τέκνα του, τα οποία γεννήθηκαν το 1991 και το 1994 αντιστοίχως και ζουν στην Ιρλανδία. Ο I δεν ομιλεί τη γερμανική γλώσσα και δεν έχει επιδιώξει να ενταχθεί στη γερμανική κοινωνία.
- 29 Διευκρινίζεται, με την απόφαση περί παραπομπής, ότι ο I επιθυμεί να επιστρέψει στην Ιρλανδία, αυτό, όμως, εξαρτάται από τη συνδρομή πολλών προϋποθέσεων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η ικανότητά του να ταξιδέψει, η διαθεσιμότητα ιατρικής περιθάλψεως αντίστοιχης προς την παρεχόμενη στη Γερμανία και, ιδίως, η διαθεσιμότητα κατοικίας προσαρμοσμένης στις ανάγκες χρήσεως αναπηρικού αμαξιδίου. Εάν πληρούνταν οι προϋποθέσεις αυτές, η Β θα τον συνόδευε στην Ιρλανδία.
- 30 Αφότου ασθένησε, ο I μπόρεσε να ταξιδέψει στην αλλοδαπή ορισμένες φορές, αλλά μόνο για σύντομα χρονικά διαστήματα και υπό ιατρική παρακολούθηση. Ειδικότερα, μετέβη στη Λισαβόνα (Πορτογαλία) τον Οκτώβριο του 2004 για να δώσει διάλεξη. Ταξίδεψε επίσης μερικές φορές στην Ιρλανδία, τελευταία δε το έτος 2009. Οι μετακινήσεις αυτές κατέστησαν δυσχερείς λόγω των προβλημάτων προσβάσεως στα αεροδρόμια που αντιμετωπίζει ένας ταξιδιώτης με τόσο βαριά αναπηρία. Δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους της κύριας δίκης ότι είναι πρακτικώς αδύνατο για τον I να μεταβεί στην Ιρλανδία, τουλάχιστον χρησιμοποιώντας τα αεροσκάφη των τακτικών αερογραμμών.
- 31 Τα έξοδα ιατρικής περιθάλψεως του I στη Γερμανία καλύπτονταν αρχικώς από έντυπο E 111, το οποίο χορηγείται στην περίπτωση ασφαλισμένου του οποίου η κατάσταση καθιστά άμεσα αναγκαίες παροχές κατά τη διάρκεια διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους από εκείνο της κατοικίας του, έντυπο το οποίο του είχε χορηγήσει η Ιρλανδία. Το έντυπο αυτό εμπίπτει ήδη στο άρθρο 19 του κανονισμού 883/2004.
- 32 Κατά τη διάρκεια του Μαρτίου του έτους 2003, η HSE μετέβαλε το καθεστώς του I χορηγώντας του, από την εν λόγω ημερομηνία, έντυπο E 112. Ο I έλαβε, συνεπώς, την έγκριση του αρμόδιου φορέα να μεταβεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, για να υποβληθεί στην κατάλληλη για την κατάστασή του θεραπεία. Το έντυπο αυτό, το οποίο προβλέπεται ήδη από το άρθρο 20 του κανονισμού 883/2004, ανανεώθηκε είκοσι φορές από την εν λόγω ημερομηνία.
- 33 Στις 25 Νοεμβρίου 2011, η HSE αρνήθηκε να χορηγήσει εκ νέου στον I συμπληρωματικό έντυπο E 112, με το αιτιολογικό ότι κατοικούσε πλέον στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Στις 5 Δεκεμβρίου 2011, ο I προσέφυγε στο High Court, ζητώντας από το δικαστήριο αυτό να υποχρεώσει τη HSE να συνεχίσει να του χορηγεί το έντυπο αυτό.

- 34 Η ΗSE επισήμανε ότι, λαμβανομένης υπόψη της πολύ ιδιαίτερης καταστάσεως του I, θα συνέχιζε να καλύπτει χαριστικώς το κόστος περιθάλψεώς του, βάσει του εντύπου E 106, το οποίο αφορά το δικαίωμα λήψεως παροχών σε είδος της ασφαλίσεως ασθένειας-μητρότητας στην περίπτωση προσώπων που κατοικούν σε άλλο εκτός του αρμοδίου κράτος.
- 35 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι είναι αμφίβολο εάν, στο πλαίσιο της ρυθμίσεως της Ένωσης που αφορά την παρεχόμενη στην αλλοδαπή ιατρική περίθαλψη, ο ασφαλισμένος που είναι αναγκασμένος να παραμείνει σε ορισμένο κράτος μέλος λόγω εξαιρετικά σοβαρής καταστάσεως της υγείας του, μπορεί να «διαμένει» στο εν λόγω κράτος κατά την έννοια των άρθρων 19 ή 20 του κανονισμού 883/2004.
- 36 Το εν λόγω δικαστήριο κρίνει ότι, καίτοι πολλά από τα κριτήρια του άρθρου 11 του κανονισμού 987/2009 συνηγορούν υπέρ του αντιθέτου, ο I θα έπρεπε, εντούτοις, να θεωρηθεί ότι διαμένει στη Γερμανία, λαμβανομένων υπόψη της οικονομίας και των σκοπών του άρθρου αυτού.
- 37 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο πολίτης, ο οποίος είναι ασφαλισμένος σε ορισμένο κράτος μέλος (“πρώτο κράτος μέλος”) και είναι βαριά ασθενής επί έντεκα έτη, λόγω σοβαρής παθήσεως η οποία εκδηλώθηκε για πρώτη φορά όταν ήταν κάτοικος του πρώτου κράτους μέλους, αλλά βρισκόταν σε διακοπές σε άλλο κράτος μέλος (“δεύτερο κράτος μέλος”), “διαμένει” κατά το διάστημα αυτό στο δεύτερο κράτος μέλος, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1 ή του άρθρου 20, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού [...] 883/2004, εφόσον ήταν ουσιαστικά αναγκασμένος να παραμείνει στο εν λόγω κράτος μέλος κατά το διάστημα αυτό, λόγω της σοβαρής παθήσεώς του και της εγγύτητας του τόπου παροχής εξειδικευμένης ιατρικής περιθάλψεως;»

- 38 Με έγγραφο της 15ης Μαΐου 2014, το αιτούν δικαστήριο πληροφόρησε το Δικαστήριο ότι ο I απεβίωσε στις 7 Απριλίου 2014. Με το ίδιο έγγραφο το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι διατηρεί το προδικαστικό ερώτημά του, διότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αναγκαία στο πλαίσιο της εθνικής δίκης. Υπό τις συνθήκες αυτές πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το High Court.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 39 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσία, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 1, στοιχία ι’ και ια’, του κανονισμού 883/2004 έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς των άρθρων 19, παράγραφος 1, ή 20, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού, όταν υπήκοος της Ένωσης, ο οποίος κατοικούσε σε ορισμένο κράτος μέλος, προσβάλλεται από σοβαρή και αιφνίδια νόσο κατά τη διάρκεια διακοπών σε άλλο κράτος μέλος και είναι αναγκασμένος να παραμείνει επί ένδεκα έτη στο εν λόγω κράτος λόγω της ασθένειας αυτής και της διαθεσιμότητας εξειδικευμένης ιατρικής περιθάλψεως κοντά στον τόπο όπου ζει, ο υπήκοος αυτός πρέπει να γίνει δεκτό ότι «διαμένει» στο εν λόγω δεύτερο κράτος μέλος.
- 40 Κατ’ αρχάς πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ο κανονισμός 1408/71 προέβλεπε σύστημα συντονισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως και θέσπιζε, στον τίτλο II αυτού, κανόνες σχετικά με τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας. Οι κανόνες αυτοί αποσκοπούσαν όχι μόνο στην αποτροπή του ενδεχομένου τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα να βρεθούν χωρίς κάλυψη στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως ελλείψει εφαρμοστέας νομοθεσίας, αλλά και στην υπαγωγή των ενδιαφερομένων στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ενός μόνον κράτους μέλους, ώστε να αποτρέπονται τόσο η σώρευση των εφαρμοστέων εθνικών νομοθεσιών όσο και οι περιπλοκές που μπορούσαν να ανακύψουν από αυτήν (βλ., συναφώς, απόφαση Wencel, C-589/10, EU:C:2013:303, σκέψεις 45 και 46, καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 41 Καίτοι ο κανονισμός 883/2004, όπως εκθέτει η αιτιολογική σκέψη του 3, αποσκοπούσε στον εκσυγχρονισμό και στην απλούστευση των κανόνων συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλισης, εξακολούθησε να έχει τους ίδιους σκοπούς με εκείνους του κανονισμού 1408/71.
- 42 Συναφώς, το σύστημα που έθεσε σε εφαρμογή ο κανονισμός 1408/71 δεχόταν την κατοικία ως συνδεδετικό παράγοντα για τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας (βλ., συναφώς, απόφαση Wencel, EU:C:2013:303, σκέψη 48). Το ίδιο ισχύει και για τον κανονισμό 883/2004.
- 43 Βάσει του άρθρου 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 883/2004, ο όρος «κατοικία» προσδιορίζει τον τόπο της συνήθους διαμονής ενός προσώπου. Ο όρος αυτός έχει αυτοτελές και ιδιαίτερο περιεχόμενο στο δίκαιο της Ένωσης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Swaddling, C-90/97, EU:C:1999:96, σκέψη 28).
- 44 Όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο στο πλαίσιο του κανονισμού 1408/71, όταν η έννομη κατάσταση ενός προσώπου έχει στοιχεία συνδέσεως με τη νομοθεσία περισσοτέρων του ενός κρατών μελών, η έννοια του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ένα πρόσωπο αφορά το κράτος στο οποίο το πρόσωπο αυτό έχει τη συνήθη διαμονή του και στο οποίο βρίσκεται επίσης το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων του (βλ. αποφάσεις Hakenberg, 13/73, EU:C:1973:92, σκέψη 32· Swaddling, EU:C:1999:96, σκέψη 29, και Wencel, EU:C:2013:303, σκέψη 49).
- 45 Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να λαμβάνεται ιδίως υπόψη η οικογενειακή κατάσταση του οικείου προσώπου, οι λόγοι που υπαγόρευαν τη μετακίνησή του, η διάρκεια και η συνέχεια της κατοικίας του, το γεγονός ότι έχει ενδεχομένως σταθερή απασχόληση και η πρόθεσή του, όπως συνάγεται από όλες τις περιστάσεις (βλ., συναφώς, αποφάσεις Knoch, C-102/91, EU:C:1992:303, σκέψη 23, και Swaddling, EU:C:1999:96, σκέψη 29).
- 46 Ο κατάλογος των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον προσδιορισμό του τόπου κατοικίας ενός προσώπου, όπως διαμορφώθηκε από τη νομολογία, έχει πλέον κωδικοποιηθεί στο άρθρο 11 του κανονισμού 987/2009. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 32 των προτάσεών του, ο κατάλογος αυτός, του οποίου η απαρίθμηση δεν είναι εξαντλητική, δεν προβλέπει ιεράρχηση μεταξύ των διαφόρων στοιχείων της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού.
- 47 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι, για τις ανάγκες της εφαρμογής του κανονισμού 883/2004, ένα πρόσωπο δεν μπορεί να έχει συγχρόνως δύο τόπους συνήθους διαμονής στο έδαφος δύο διαφορετικών κρατών μελών (βλ., συναφώς, απόφαση Wencel, EU:C:2013:303, σκέψη 51), δεδομένου ότι, στο πλαίσιο του κανονισμού αυτού, ο τόπος κατοικίας ενός ασφαλισμένου διαφέρει αναγκαστικά από τον τόπο διαμονής του.
- 48 Συναφώς, καθόσον για τον προσδιορισμό του τόπου κατοικίας ενός ασφαλισμένου πρέπει να λαμβάνεται ως βάση ένα σύνολο στοιχείων, η παραμονή σε ορισμένο κράτος μέλος, ακόμη και αδιαλείπτως για μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι το πρόσωπο αυτό κατοικεί στο εν λόγω κράτος κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 883/2004.
- 49 Πράγματι, η διάρκεια της διαμονής στο κράτος στο οποίο ζητείται η χορήγηση παροχής δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συστατικό στοιχείο της «κατοικίας» κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71 (βλ., συναφώς, απόφαση Swaddling, EU:C:1999:96, σκέψη 30).
- 50 Ασφαλώς, το άρθρο 1, στοιχείο ια', του κανονισμού 883/2004 ορίζει τη «διαμονή» ως «προσωρινή» διαμονή. Εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 43 έως 46 των προτάσεών του, η «διαμονή» αυτή δεν είναι απαραίτητο να αφορά παραμονή μικρής διάρκειας.

- 51 Πράγματι, αφενός, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 1, στοιχείο κβα', σημείο i, του κανονισμού 883/2004, τα άρθρα 19 και 20 του κανονισμού αυτού εφαρμόζονται επί παροχών σε είδος στις οποίες περιλαμβάνονται οι παροχές σε είδος «στο πλαίσιο μακροχρόνιας φροντίδας». Συνεπώς, μπορεί να γίνει δεκτό ότι ένα πρόσωπο διαμένει σε άλλο κράτος μέλος ακόμη και αν λαμβάνει στο κράτος αυτό παροχές για μεγάλο χρονικό διάστημα.
- 52 Αφετέρου, καίτοι ο κανονισμός 1408/71 προέβλεπε, στο άρθρο 22, παράγραφος 1, σημείο i, ότι η διάρκεια χορηγήσεως των παροχών διεπόταν από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους, ο κανόνας αυτός δεν περιλαμβάνεται πλέον στο άρθρο 19, παράγραφος 1, ούτε στο άρθρο 20, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 883/2004, τα οποία αντικατέστησαν, κατ' ουσίαν, το εν λόγω άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο α' έως σημείο i.
- 53 Το γεγονός και μόνον ότι ο Ι παρέμεινε επί ένδεκα έτη στη Γερμανία δεν αρκεί συνεπώς, αφ' εαυτού, για να γίνει δεκτό ότι κατοικούσε στο εν λόγω κράτος μέλος.
- 54 Για τον προσδιορισμό του συνήθους κέντρου των συμφερόντων του Ι, το αιτούν δικαστήριο πρέπει όντως να λάβει υπόψη όλα τα σχετικά κριτήρια, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται τα κριτήρια του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009, καθώς και, δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού, τη βούληση του ενδιαφερομένου σχετικά με τον τόπο της πραγματικής κατοικίας του. Η βούληση αυτή πρέπει να εκτιμάται βάσει των πραγματικών περιστατικών και των αντικειμενικών περιστάσεων της υποθέσεως της κύριας δίκης, η δε απλή δήλωση της βουλήσεως κατοικίας σε ορισμένο τόπο δεν αρκεί από μόνη της για την εφαρμογή της εν λόγω παραγράφου 2.
- 55 Στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, καίτοι εναπόκειται τελικώς στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά, το Δικαστήριο, καλούμενο να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμες απαντήσεις, είναι εντούτοις αρμόδιο να παράσχει, με βάση τη δικογραφία της κύριας δίκης και τις παρατηρήσεις που του υποβλήθηκαν, στοιχεία που θα επιτρέψουν στο αιτούν δικαστήριο να εκδώσει την απόφασή του (βλ., συναφώς, αποφάσεις *Brunnhofer*, C-381/99, EU:C:2001:358, σκέψη 65, και *Alakor Gabonatermelő és Forgalmazó*, C-191/12, EU:C:2013:315, σκέψη 31).
- 56 Μεταξύ των στοιχείων που το αιτούν δικαστήριο έπρεπε να λάβει υπόψη για την εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχεία i' και ια', του κανονισμού 883/2004 συγκαταλέγεται ιδίως το γεγονός ότι, καίτοι ο Ι παρέμεινε για μεγάλο χρονικό διάστημα στη Γερμανία, η κατάσταση αυτή δεν αποτελούσε προσωπική επιλογή του, καθόσον, κατά το γράμμα του ίδιου του προδικαστικού ερωτήματος, ήταν αναγκασμένος να παραμείνει εκεί «λόγω της σοβαρής παθήσεώς του και της εγγύτητας του τόπου παροχής εξειδικευμένης ιατρικής περιθάλψεως».
- 57 Εναπόκειται, εν προκειμένω, στο αιτούν δικαστήριο να επαληθεύσει, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων στην υπόθεση της κύριας δίκης, την ικανότητα του Ι να ταξιδέψει και εάν ήταν διαθέσιμη στο ιρλανδικό έδαφος ιατρική περίθαλψη αντίστοιχη προς την παρεχόμενη στη Γερμανία.
- 58 Εκτός από τα στοιχεία που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής πρέπει να επισημανθεί ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, ο Ι υποστήριξε ότι δεν είχε καμία σχέση με το γερμανικό φορολογικό σύστημα και ότι η φορολογική κατοικία του βρισκόταν στην Ιρλανδία, παρά το γεγονός ότι δεν κατέβαλλε φόρους στην Ιρλανδία, καθόσον δεν είχε εισοδήματα πλην του αναπηρικού επιδόματος που του κατέβαλλε η Ιρλανδία και μιας μικρής συντάξεως που του χορηγούσε το Ηνωμένο Βασίλειο.
- 59 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, στοιχεία i' και ια', του κανονισμού 883/2004 έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς των άρθρων 19, παράγραφος 1, ή 20, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού, όταν ένας υπήκοος της Ένωσης, ο οποίος κατοικούσε σε ορισμένο κράτος μέλος, προσβάλλεται από σοβαρή και αιφνίδια νόσο κατά τη διάρκεια διακοπών σε άλλο κράτος μέλος και είναι αναγκασμένος να παραμείνει επί ένδεκα έτη στο εν λόγω κράτος λόγω της ασθένειας αυτής και της διαθεσιμότητας εξειδικευμένης ιατρικής

περιθάλψεως κοντά στον τόπο όπου ζει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι «διαμένει» στο εν λόγω δεύτερο κράτος μέλος, καθόσον το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων του βρίσκεται στο πρώτο κράτος μέλος. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προσδιορίσει το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων του προσώπου αυτού αξιολογώντας όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά και λαμβάνοντας υπόψη τη βούλησή του, όπως αυτή προκύπτει από τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά, το δε γεγονός ότι το εν λόγω πρόσωπο παρέμεινε στο δεύτερο κράτος μέλος για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν αρκεί από μόνο του για να κριθεί ότι κατοικεί στο εν λόγω κράτος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁶⁰ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 1, στοιχεία ι' και ια', του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς των άρθρων 19, παράγραφος 1, ή 20, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού, όταν ένας υπήκοος της Ένωσης, ο οποίος κατοικούσε σε ορισμένο κράτος μέλος, προσβάλλεται από σοβαρή και αιφνίδια νόσο κατά τη διάρκεια διακοπών σε άλλο κράτος μέλος και είναι αναγκασμένος να παραμείνει επί ένδεκα έτη στο εν λόγω κράτος λόγω της ασθένειας αυτής και της διαθεσιμότητας εξειδικευμένης ιατρικής περιθάλψεως κοντά στον τόπο όπου ζει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι «διαμένει» στο εν λόγω δεύτερο κράτος μέλος, καθόσον το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων του βρίσκεται στο πρώτο κράτος μέλος. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προσδιορίσει το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων του προσώπου αυτού αξιολογώντας όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά και λαμβάνοντας υπόψη τη βούλησή του, όπως αυτή προκύπτει από τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά, το δε γεγονός ότι το εν λόγω πρόσωπο παρέμεινε στο δεύτερο κράτος μέλος για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν αρκεί από μόνο του για να κριθεί ότι κατοικεί στο εν λόγω κράτος.

(υπογραφές)